

Nr 39

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner rörande en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 148 av herrar *Mattsson* och *Torsten Andersson* samt II: 170 av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning rörande avvägningen av företagsbeskattningen med särskild hänsyn till de mindre företagens behov av konsolidering i enlighet med vad i motionerna anförts; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 266 av herrar *Stefanson* och *Sjönell* samt II: 226 av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Carlsson* i Stockholm, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden med sikte på att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och undanröja de bestämmelser som missgynnar sådan företagsamhet inom t. ex. hantverkets, handelns, industriens och jordbrukets områden, som ej drives i aktiebolagsform».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 148 och II: 226.

Av innehållet i de föreliggande motionerna må här återges följande.

I de likalydande *motionerna I: 148* och *II: 170* erinras inledningsvis om att näringslivets fortgående rationalisering kommit till uttryck inte blott i tekniska framsteg på produktionssidan utan även i nya typer av försäljningsorganisationer och över huvud taget i en ökad integration. Genom längre produktserier och bättre utnyttjande av investeringar och rörelsekapital ernås uppenbara fördelar. Vid ett ytligt betraktande kan det förefalla som om vi går mot en tid dominerad av stora företagsenheter, som står rustade att gå ut på världsmarknaden och anpassa sig till den nya marknadssituationen. Vid sidan av våra expansiva stora och kända export-

industrier arbetar emellertid en småföretagsamhet, som, om man dit räknar företag med mindre än 50 anställda, torde svara för drygt 40 procent av vårt lands samlade industriproduktion. Småföretagsamheten utgör tillika en betydelsefull rekryteringsbas för storindustrin och en allmän positiv groningsgrund för den företagarganda som spelar så stor roll i vårt samhällsliv.

Småföretagsamhetens betydelse som utvecklingsgrund för vårt näringsliv har emellertid kommit att i alltför ringa omfattning uppmärksammas. Inte heller har dess särskilda arbetsförhållanden och problem uppmärksamats i tillbörlig omfattning. Dessa iakttagelser hänför sig till samhällslivets skilda områden, bl. a. skattepolitiken.

Enligt motionärernas mening borde skattepolitiken i större utsträckning ta hänsyn till företagens bärkraft, som i icke ringa utsträckning sammanhänger med deras storlek. Det är allmänt omvittnat att småföretagen har mindre möjligheter till konsolidering än större företag, vilket väsentligen kan förklaras av skillnaden i små och stora företags företagsekonomiska struktur. Dessa omständigheter har uppenbart inte beaktats i den hittills gällande företagsbeskattningen.

För närvarande arbetar visserligen en särskild företagsskatteutredning. Då denna emellertid har ett synnerligen vitt arbetsfält kan dess arbete väntas bli långvarigt. Frågan om skattepolitikens avvägning till företagstypen måste emellertid sägas vara en grundläggande principfråga, som närmare borde utredas innan de allmänna synpunkterna på företagsbeskattningen kan framläggas. Motionärerna anser därför att denna principfråga bör bli föremål för särskild och skyndsamt utredning. Frågans snara lösning är angelägen bl. a. av den anledningen, att småföretagens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa snarast måste stärkas.

Jämväl i de likalydande *motionerna I: 266* och *II: 226* behandlas frågan om skillnaden mellan olika företagsformer. Motionärerna erinrar om att under de två senaste kalenderåren en uppseendeväckande stark ökning av aktiebolagsbildningen ägt rum. I början av 1950-talet hade man i genomsnitt ca 1 500 bolagsbildningar per år. År 1958 påbörjades 2 100 bolagsbildningar, år 1959 uppnåddes en rekordsiffra av 2 900, och 1960 blev siffran 6 900. Den starkt forcerade bolagsbildningen under de senaste åren har helt andra motiv än företagsekonomiska. Fria yrkesutövare och sådana småföretagare, som inte har några som helst företagsorganisatoriska skäl till bolagsbildning, förekommer bland de nya ansökningarna. En bolagsbildning av helt andra skäl än rationellt företagsekonomiska måste bero på att den nuvarande lagstiftningen i andra avseenden ger aktiebolagen väsentliga fördelar gentemot företag som drives i annan form.

Det torde främst vara två lagstiftningsområden som kommer i fråga ur

synpunkten av hur de kan tänkas på ett irrationellt sätt påverka valet av företagsform. Den ena är sociallagstiftningen, varvid yrkesskadeförsäkringen, den allmänna sjukförsäkringen och den allmänna tilläggs pensioneringen träder i förgrunden. Det andra området är skattelagstiftningen, där det är tydligt att de olika skattereglerna för skilda företagsformer kan öva ett inflytande på valet mellan aktiebolag, enskild firma, handelsbolag resp. kommanditbolag.

Vad först gäller sociallagstiftningen erinrar motionärerna om att genom försäkringsrådets utslag i oktober 1959 och Kungl. Maj:ts beslut i januari 1960 har klarlagts, att även den som ensam innehar alla aktierna i ett bolag är att betrakta som arbetstagare i vad gäller sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Denna nya princip kommer automatiskt att vara tillämplig också beträffande den allmänna tilläggs pensioneringen. I sistnämnda hänseende uppfattas de nuvarande bestämmelserna om beräkning av pensionsgrundande inkomst för företagarna såsom mycket ogynnsamma. En väsentlig orsak till den forcerade aktiebolagsbildningen utgör just dessa bestämmelser, men sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen kommer här också i blickpunkten.

Även skattelagstiftningen spelar en stor roll för valet av företagsform. En skillnad till fördel för aktiebolagsformen framträder i fråga om rätten till avsättning för investeringsfonder i konjunkturutmätningssyfte. Enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag har ingen rätt till avsättning till sådana fonder. Dessa fonder har kommit att spela en allt större roll. Under förra året beslöt riksdagen att stimulera till ökad avsättning till dessa fonder genom att medge ett extra avdrag vid taxeringen för de företag som insatte hela det avsatta beloppet på konto i riksbanken och lät beloppet vara bundet där en viss tid. Det finns därför stor anledning att undersöka möjligheterna att medge avsättning till sådana fonder även för sådana företag som inte drives som aktiebolag eller ekonomisk förening. Vidare behandlas den genom nedskrivning på varulager åstadkomna reserven på olika sätt i fråga om förmögenhetsbeskattningen i de skilda företagsformerna. I en enskild firma inräknas i den skattepliktiga förmögenheten också den del av lagerreserven som utgör en latent skatteskuld och som alltså inte kommer ägaren till godo om rörelsen avvecklas eller lagret avsevärt minskas. Så är ej fallet för aktiebolagen. I fråga om avsättning till pensionsstiftelser har också olika regler gällt. Även i en del andra avseenden, t. ex. sambeskattningsreglerna, gäller olika bestämmelser.

Givetvis finns det ingen som helst anledning att söka bromsa upp en företagsekonomiskt motiverad aktiebolagsbildning. Däremot är det varken ett samhälleligt eller enskilt intresse att det växer upp en mängd små aktiebolag, som tillkommit av helt andra skäl.

Enligt motionärernas mening bör olika företagsformer kunna konkurrera

på såvitt möjligt lika villkor. Därför bör en utredning komma till stånd som kartlägger skillnaderna i bestämmelserna för de olika företagsformerna och som får till uppgift att föreslå ändringar i syfte att utjämna skillnaderna. Utredningen bör också ha frihet att undersöka möjligheterna att skapa en särskild företagsform för småbolagen i vårt land i likhet med vad som skett i andra länder.

Utskottet

I de motioner som utskottet har att taga ställning till i förevarande sammanhang behandlas vissa problem, som sammanhänger med bedrivandet av mindre och medelstora företag. I de likalydande motionerna I: 148 och II: 170 har uttalats att skattepolitiken i större utsträckning än vad som nu gäller borde ta hänsyn till företagets bärkraft, vilken i icke ringa utsträckning sammanhänger med företagets storlek. Motionärerna framhåller att det är allmänt omvitnat att småföretagen har mindre möjligheter till konsolidering än större företag, vilket väsentligen kan förklaras av skillnaden mellan små och stora företags företagsekonomiska struktur. Dessa omständigheter har inte beaktats i den hittills gällande företagsbeskattningen. Motionärerna har därför ansett att en skyndsamt utredning bör komma till stånd om avvägning av företagsbeskattningen med särskild hänsyn till de mindre företagens behov av konsolidering. Frågans snara lösning finner motionärerna angelägen bl.a. med hänsyn till att småföretagens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa snarast måste förstärkas.

I motionerna I: 266 och II: 226 har hemställts om en samlad översyn av gällande bestämmelser inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden i syfte att skapa i möjligaste mån lika villkor för olika företagsformer. Motionärerna har bl.a. påpekat att det i flera hänseenden är förmånligare att driva verksamheten i aktiebolags form än som enskild firma o. dyl. Motionärerna har därvid erinrat om de skillnader som föreligger mellan företagare, som driver sin rörelse i aktiebolagsform, och företagare, som använder annan företagsform, då det gäller sjuk- och yrkesskadeförsäkring och i andra hänseenden inom sociallagstiftningens område. Skillnader föreligger också inom skattelagstiftningen mellan olika företagsformer. Motionärerna har bl.a. pekat på att avsättning till investeringsfonder i konjunkturutjämningsyfte medges endast aktiebolag och ekonomisk förening. Enligt motionärernas mening bör undersökas om inte möjligheterna att medge avsättning till sådana fonder även bör föreligga för den, som driver sin verksamhet i form av enskild firma, handelsbolag eller kommanditbolag. Även i fråga om förmögenhetsbeskattningen förekommer vissa skillnader, bl.a. i fråga om värderingen av dolda reserver i varulager. I detta

hänseende är den som driver sin rörelse i aktiebolagsform förmånligare ställd än en enskild rörelseidkare. Även i andra avseenden t.ex. i fråga om sambeskattningsreglerna gäller olika bestämmelser mellan dessa kategorier skattskyldiga.

Enligt utskottets åsikt är det angeläget att få sådana regler till stånd, då det gäller så väsentliga områden som skattelagstiftningen och sociallagstiftningen, att olika företagsformer kan konkurrera på så lika villkor som möjligt. Som läget nu är föreligger, som motionärerna påpekat, i dessa hänseenden så väsentliga olikheter mellan olika företagsformer, att valet av företagsform på ett avgörande sätt påverkas av social- och skattelagstiftningens utformning och icke av vad som ur företagsekonomisk synpunkt är lämpligast. Det är därför enligt utskottets mening önskvärt att skillnaderna i bestämmelserna för olika företagsformer kartlägges genom en särskild utredning. Denna bör även få till uppgift att föreslå ändringar i syfte att utjämna rådande skillnader mellan olika företagsformer. Utskottet är visserligen medvetet om att vissa av de frågor som det här gäller redan nu är föremål för särskild utredning eller föremål för aktuell lagstiftning. Detta gör dock inte behovet av en samlad översyn av de gällande bestämmelserna mindre. Åt den avsedda utredningen bör vidare anförtros att undersöka möjligheterna att skapa en särskild företagsform för jordbrukare och rörelseidkare med mindre omfattande verksamhet i likhet med vad som skett i andra länder. Vid översynen bör hänsyn tas till angelägenheten av att stärka de mindre företagens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa. I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om verkställande av den ifrågasatta översynen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 148 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 170 av herrar Gustafsson i Kårby och Svensson i Stenkyrka ävensom de likalydande motionerna I: 266 av herrar Stefanson och Sjönell samt II: 226 av herrar Gustafson i Göteborg och Carlsson i Stockholm och med hänsyn till angelägenheten att stärka den mindre företagsamhetens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden med sikte på att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och undanröja de bestämmelser som missgynnar sådan företagsamhet inom t.ex.

hantverkets, handels, industrins och jordbrukets områden, som ej drives i aktiebolagsform.

Stockholm den 18 april 1961

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Einar Eriksson, Jansson, Spetz, fröken Ranmark*, herrar Gustaf Elofsson*, Söderquist, Yngve Nilsson och Wärnberg; samt

från andra kammaren: herrar Brandt i Aspabruk, Allard*, Kärrlander, Engkvist, Gustafson i Göteborg*, Christenson i Malmö, Darlin, Andersson i Essvik, von Sydow* och Fälldin.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *John Ericsson, Einar Eriksson, Jansson, fröken Ranmark, herrarna Wärnberg, Brandt i Aspabruk, Allard, Kärrlander, Engkvist och Andersson* i Essvik, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet upptar först till behandling yrkandet i de likalydande motionerna I: 148 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 170 av herrar Gustafsson i Kårby och Svensson i Stenkyrka att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om en skyndsam utredning rörande avvägningen av företagsbeskattningen med särskild hänsyn till mindre företags behov av konsolidering. Enligt motionärernas åsikt är denna fråga en grundläggande principfråga som närmare borde utredas innan de allmänna synpunkterna på företagsbeskattningen kan framläggas av den till allmänna skatteberedningen hörande företagsskatteutredningen. Därför har motionärerna ansett att den av dem upptagna frågan bör bli föremål för en särskild och skyndsam utredning.

Motionärernas uppfattning att frågan om avvägningen av företagsbeskattningen med särskild hänsyn till de mindre företagen bör bli föremål för en

särskild och snabb utredning kan utskottet inte dela. Enligt utskottets mening är det förenat med betydande fördelar att — som avsetts med tillsättandet av företagsskatteutredningen — förevarande spörsmål kan tas upp till bedömning i ett större sammanhang. Att vid sidan av den allmänna skatteberedningen företa en utredning av den art motionärerna önskar finner utskottet icke lämpligt. Utskottet avstyrker således bifall till förevarande motionsyrkande.

Härefter övergår utskottet till yrkandet i de likalydande motionerna I: 266 av herrar Stefanson och Sjönell samt II: 226 av herrar Gustafson i Göteborg och Carlsson i Stockholm, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden. Syftet med den av motionärerna begärda utredningen skulle vara att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och att undanröja de bestämmelser som nu missgynnar enskilda företagare. Motionärerna har påpekat att såväl sociallagstiftningen som skattelagstiftningen har stor betydelse för valet av företagsform, men såsom bestämmelserna på dessa områden nu är utformade föranleder de att ur företagsekonomisk synpunkt icke motiverade ombildningar av enskilda rörelser till aktiebolag kommer till stånd i ökad omfattning.

I anledning av detta motionsyrkande får utskottet erinra om att den allmänna skatteberedningen bl. a. har att undersöka om det är en lämplig anordning att som nu sker enskilda rörelseidkare, fria yrkesutövare och lantbrukare beskattas delvis efter samma regler som gäller för företag som drivs i bolags- eller föreningsform och delvis enligt samma regler som löntagare. I direktiven för utredningen har som en tänkbar linje angivits att närmare anknyta reglerna för de nämnda kategoriernas beskattning till bolagsbeskattningen. I samband med detta utredningsarbete kommer hela företagsbeskattningen att omprövas. Det är självklart att de problem som motionärerna pekar på då kommer att närmare belysas och att skillnaderna i skattebestämmelserna olika företagsformer emellan kommer att närmare kartläggas. Då det gäller sociallagstiftningens område bör nämnas att frågan om ändrade bestämmelser rörande företagare i lagstiftningen om den allmänna tilläggspensioneringen är aktuell. Inom sociallagstiftningens område pågår utredningar eller lagstiftningsarbete även i andra viktiga hänseenden. Det torde kunna förväntas att genom nu pågående utrednings- och lagstiftningsarbete de av motionärerna upptagna frågorna kommer att belysas och att något behov av en sådan samlad översyn av lagstiftningen, som den motionärerna tänkt sig, knappast kan anses föreligga. Utskottet anser sig därför inte böra tillstyrka den av motionärerna begärda riksdagskrivelsen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 148 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 170 av herrar Gustafsson i Kårby och Svensson i Stenkyrka om åtgärder på företagsbeskattningens område för underlättande av mindre företags konsolidering, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 266 av herrar Stefanson och Sjönell samt II: 226 av herrar Gustafson i Göteborg och Carlsson i Stockholm om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»